

Консульт Семён ЖЕНДРИНСКОЙ

Поруот хаһаайыстыбатын үтүөлүх үлэһитэ, Чурапчы оройуонун бочуоттаах гражданина, Улэ Кыһыл Знамята уордун кавалера

И. П. Листиков төрөсүгө 90 сылыгар.

я Пашоянц Листикон 18 сэл устгай согболтуу баага
н оройуонун сайлибта. Ийн этгэхэ эрэ дэбэн
н сэм устгайх-туорилгыг унган суг-нуран сайлиш
лган аасныгтар, эмнэ дауаны унгуулах улу
кх угут дүүлш бурүүсөн бэрблгтара. Чуралны
тын чааһаан ие-ингэр күнрэхэ маан агуй дойлу
лах. Оцу оройуон бэйтин историкта тодоһовир,
тухары отгуур-миспыр кайлалзаныг уга килэрб
лгу. Онуога сэржескэй комга, бигдх турар, аш бастаан
нны кайн муни-уоһа кэрлгтара. Оройуон юккэ
о үүгэ үдэгит дыно элбэс эриндэр-мускуурдара
ингөн тэгхэ, охк элбэс мэхалдэрн эрхэкир мүнчү
ыр нэлзэни карсэн онгогтон бамбаа күлхэгтэ.

[illegible]

5 саят огулчуугулар И. П. Листинга райнам тээс сөк-
ан талдгыбыга, Дойдуга агармай политиква сана
за кинеринг сагаламмыга. Тыз хааазыкыбыга,
ык да бусулар, дооргоон барбыга. Чурчпылы ылар
ха, экономай сүрүн сагалылар — сүдү нигилчээр
үстүр улам үгүн иктенчээр. Огу бепитин кам даган
р кына сүсө. Үгүт уонка эти огуру улаптыга.

Эрхрийн аймлаа болгох соёлзур хүчмөхөгчдийн
хөгжр арьт дээдлэртэ нинтэртэ түлүүр дээдэ
дээдэртэ дээдэртэ унхай бэлхүүннэ сотору чөлүүр
нэсгэртэ. Ийнхүү Павликов дөдүүртэ дээдэ уртай
эрхтэ мэдүнэ болгохон элгэ, сүлжэртэ.

Зэвсэгтэй байхад Чирэгнийг улсын хяархайныг түсгүт, тал мөнийбтэ. Бүрхх Амма үнүүр үрхсүрэгт, шав сэрлэйбтэ барьтын олтохун кургуу мөхтөхик талыта. Он эрзэри зөблөншлэбтэ ог олу юмчи та. Онон, ыксаан, бүрхх үрхсэ олтообут донгу, үнүүр да таарышлэвч, күнүн аны Бүлү Мастаавур бусугута. Барыл бирнэгтэ талынхыгчтан тавса огу он бэлэмсөбтэ. Аны калын Бүлү сэрлэсүнү

уфутугтан, аяныа сусэ-нигэ сусх кый дойдугтан оу таһыа тэриллэбитэ. Дьэ, итинник бэйэни хараппамат үлүгөрүн иһин оройуон бастакы салийанчыта биир дойдутаахтарыгар махтанарын, сүтүрүйэрин туһунан биирэтэ эрэ эппит буолуолах. Бастаан үлөс кырааңыттан иһиллэннэ уонкай дуулуһууттар, өбүсөөннэй тэрилтэлэрэ, калларар бастык арааһарын куустарытэр, кыаһыр уонкай ойуурутэр саккыһарыгар, биллэригэр эр-көрүүгүтэр ирдэрибит буолу- дугары иһигэр үһүн салгыһа оройуон салиян оройуоно.

Сайлан туухарь асхан-арханг алын хэргэ хэргэн чургалчид ларга уу проблемата буслар. Билыр-беларгатын орустгэр көрбиллоригэр сылар бу сиргэ-уокос снлгн-гаммагэ айбыг айылаа бирахсан бэргэ көмчитик бөрсөргэ. Олон хайг сатаарынган бэйэ күүһүгэс, үрүкү савлаага туруорхан сүүрэн-хөтөн ууну хаһангыг үлгөргө ыһаһыһыбгытара Мөһиригэ, Бөһөлөггө бөһүмүһах нүөлүүү снлгмөһүгэр бөвгү бусбултара. Чургалгы күсүлүн ууһаһанга ой-савыг түмүлүүбүгэ. Көһиң эблэх сыранган бөһөн бэйлгэ снлгүһаһа. Ташта уугун киллориг 1995 с. мааһыһагыта. Итиник бэрлгыллар партия релнөмүг төлөү снлгүлүн ыһыг мөһиора торлар ДН. Снлгмөс. В.В. Яковска, ДП. Лаварэ, уола өнөгкөө үмүлмөбөг.

Илья Павлович хара шүүр дотор дэнжээтэйг олончилж В.Ф. Ермолов оройнуудар өнөрүт үүсгүн сэлгээс сэмийгээс паларыгын ахара. Бу кайн бэйлэн кэмгэр революционий корнотг идээнэ котогон, онгуктаа бэйлэнтэн олохо килтерсэ, сүлхү сэл тасар аһаһыгын үлхэмгт бириг бэйлэнгээ үлхэртэн ыһыгын хэвчлэһыг та. Чурагны усубуһылар ити үлхэсн кайыны эгэ. Бэй бурдугын ыһыгын косо дэһэнэ, үлхүүтэ дэһэнэ И.П. Листков үлхүнэр кэмгэр мунуугур кордоруу дэмгитэр. Олохо оңолорго оройон хэрлүснүгүн бэйлэн хэвчлэһыг ороута бэйлэһыгын.

80-е сүүлүк иилде апарарлар дери Аларга бостоктон Чуралыга тиздир турукташ суу суу. Миссыйа бастаа келүүдөгүтүн ык сууларды устунан салырга, эленири курулук, ык кыта бидаралылар суулугу азыс эрийлген токуе соруу айналышлылар. Оппон оройлун тутар, туулар тапканга бериле келүүдөгүн бынаарытын спорбута. Эмил уулукташ улуу туурооуунун, элбик ато-была-пыла барам. 1942 с. Аларга бостоктон кутуу таас сууу туутуу сагаламмилта. Көрүлү-көрүлүс кутулган аялганмилта.

Савх. тарин сурууламчид Ч. Янзигал, Х. Агваагийн, сурууламчид
Н. Б. Фелосов, И. М. Номжон-Кулук Урьдчилсан, журн. дэвт. С. А. Пинин
Н. П. Лисенков, культурууламчид С. Б. Баттун, Н. Б. Кандишан,
Баттун, 1979 г.

андарынны дагуулар үлдэгдэл, хэмнэл-жээгээр 1988 сүүлчээрх сүүл Чувалчга төлөвлөлтөд. Үү оройдон историын билэгмэллэ сойногддог.

Сапала туурута уудан болзом толун уурбута. Чууван 70-с сывертан тас туурута юнри сагуиммыта. Бивити дивити сунун тас обектары дон „Ластиков туларбын“, „Ластиков сагуамбын“ дон эдигирин дивити истекко сун.

Производственный эрх мулгулгалыа тулх буюуларыл Илья Павлович ойдуурга. Физкультура уонна спорт Чураһыһа уралы мисэһин биллэрэ. Оройуон орослугубуһу биир басыһаһын биллэрэ. Илья Павлович үгүһүн кэмэ көнүлү түстүгү мулуган сайыһыһын кыһарыһа түбүһүнэ. Улуу тренер Д. П. Косовкаһа кыһа мисэһинэ ойдуһолоро.

Илья Пашкевич айындаган эбеге-сайынас, үксүзүр күтүүтөх-оолнуулаах, быһата, оёсуну кытары оёдо, кырдааны кытары кырдаах бугар майылаада. Он иһин дэсун бойоттор куттары тугуар айылаахх эгэ.

Килин слогоо уннаа үлгө — килин кимдигер-кериингизер байа. Миян бу суруйбут узаккашлык ыпактылар келим аакыи слогуттан оруу кимдигизер бусуара. Койзун кулукоттун үлгөтөн, олон аакыи историга кыдылынан тилеру сурулуктаакар, үгө үлгиг дон хашларын килин кимдигеро баярынан сыйа кыдылыктаакар кыдылыктаакар эржера. Дюхун килин ийи бурутар үйлөк сусуу-ниги хашларба.

Степан Александрович ПОПОВ

исмнэ тэрхсгэрийнхний үлгэрхэйт Никсэй Гаврилевич Сикитов андлалынхаа Илья Павлович калбиги уласан бээрэһынньык үөрүү-котуу буслара. Кили Бальсалайга хонохонуура. Байанайа дигны бэрээр этэ. Мин убайын-нын Немулайслайт сылар юмдор Илья Павлович хонохонуу калбит түүнүгэр андэбит курудук 8 анды түгөн бээрбитин барытын ыкыгытара. Ураһаахха Кытайыа 50 сылыгар андлаах тугэлбэ ыһаахха

Чурагчыбыг улуунун салайылыга араас үркүткөх, иттирэк дөбөк кийи үлгүтөбитэ. Буу йи 26 күнүгүт төрөбүгү 90 сылыг туслар Илия Павловкын Листиков дондугун дьспун, коммунистарын итгүдүгүн илан салайыр үлгүг үйө чөштүгү үлгүтөбитэ. Итигүн 18 сыл СССР Чурагылаады райкомун бастакы секретарынын сыдыгыбыта.

Илья Павлович торообут дийдуга Баллоно. Степанов ааһынат кыскара от ыйын 26 күнүгэр торообута. Бу кыһар дыно-сүргөтэ Ураһаах, Арыһаах, Дүлүһаах дигэн түөлбөлөргө элэхдүйөн спортуллара. Илтиһкэннар кыстыккара Арыһаах, сыйыһаахтара Тобдүүрүн дигэн Арыһаах Чураһы — Таһта кырыһыһааһылар Таһта урук үрдүгэр. Тобдүүрүн Хогу эмиг Таһтаны кытары юһаһыһааһы айыһаа бааһаар.

Тоно да түбүктөш үчтөр сирыктар Илья Павлович торообот тобилытты, ою саага аасты ахы-сүндүлүкх дойдулары кылары сибээһин быһытанд, дьонун-сортунун ордук кыдыаастары, үстүтүлүктөрүн кылары бөлөк-көрсө, ыйыталаһа-сураһа кытылара. Сак айыһа Арыллыһаа райком шпиретин илдьэ кустуу тахсара. Оһно аһаан эрдиктин бөлөмүттөрө. Хонор-ордуу баһыанарын ырыстатара, уу аһыйах кытылар СНП сөкүтүмүн уу кылыртторо. Оһтүкхараһах тоһоннор. Оһуу кылыртторун сирыктар ол аһомук кустуу.

Алтын юмарт Уралда өскөн чучас, Папталыяр
суу кылычтыгар сыгар Уулах Эб деген күсүл
деген хайван да хонорлоон барара. Ити күсүл
оройуон хас да тогулду чомойуон булуна
Василий Петрович Седякинга I — Улхан Бата
деген "Улз Кызыл Заманта" мурган кавиера, о

тэрийншилгүйгээр салшгүйнх, эргэ тойрынхны
салбарлан (реставрационкийн) онголорбуулгын
хүйсэлбэл, ол алгыг тунгшын эгнээ.

Оросоолун хамшигныгын Бэлтгэлтотон саудалтара. Оросуубулукун, оройоннабишлби. Сага Оросуубулукунтун норуутун хахайльбаны үүсгэж үлбигэ, оройт Васний Петровн Седалинн II – Кыра Биша сагайар зэвсэгутар огийа саудалынга босгож хотуру талгаатара, хайлтан нэрреспондентары адала сурутара. Оройонна делегатаж кэлбунг Бэлтгөлн илгэн кылдлгата. Эрд илим үгэрн сибирой собонн кылдлгэж.

Дойдугун дондо үлсү сипилээр бэртэн үсрэрэ,
Бастааг одоонхета киин үлснийр кумлар абыр
сүөлүлсүб-астаада, биер бастыг үлсүлсүнгөн
билсүрө. Куталааһыга хаста дэдины Кыһыл
Заманы ылыба, огу Илья Павлович үрө-кото
туугара. Улахан тууулар аһаһаһаһаһаһа
молон сүлүбара. Хомсур, сана күтүрү дэстэ
аһаһаһаһаһа ССКП обкомутар үлсүн сүлүбэн
эрдүстүн кумбиги. Түс бөлүгүн бөлүлсүлсүлсүтүн
дүбк киингэ адалан бэлкүлсүбиги.

Төрөөбүт дөйүгүн дьонно-сүргүтэ Илья Павловичһаан киһи туттаһар. Киһи туттар дьонно-юрттар сиргэртэ киһи даҕа суруһан турар, нэһилөөк үлэһиттэри кыһаҕыттан кыһаҕыттан кыһаҕа.

Александр СЛИЦОВ
Хөдөлгөөнтэйгээ Сангай хуушуур дэвтэр
ашигтайлыгтар. Сөргөсөөг нэвчлөмүн прелсдөлө
А. М. Слизков, СССР обкомун үргэлзэ И. П.
Лавинин, СССР Чуралчлалдны райсгмун секретарь
А. С. Пивоваров.

Листинов Илья Павловича мун оосо ордунга үргэлж сэлдэн истр уонна
корор этим. Оччолорго Диринг орто ордунгагыт комсомольский территорият секрет-
тары буолан уонна уопсайлаан коммунистический олоху илгэрдиригин эрор сааһым.

[illegible]

Эмнин дун угарына олонор бастаа кэпсэлним Дюкуусайга "Ленин" гостиницага буолбута. Партийнай кабинеттар собьтисееллэрин семинарлар Кобойн оройуонуттан кэлэ сыллан аҕа таһарыктың ИД Нестроовы баһана ИП Лисицев түстүт нөмөрлөр сыйдыабылпыт. Итин о куни киһи киһи бэйэтэ тартар туок эрэ урыппааһын, үт-хамнас боптуруостарын быһыллар үгэрэллэригэр олус саһаарын уотта олук турукка киһи доһонтук көстөрүн билэбитим.

[illegible][illegible]

Документтары, ортук даялаалтары, сүзүярга уюлша олторорго улахан сулалаш уурага. Болтурдос сүлүмүн эрттеги айыынорун билсера. Уураах туолуутун хентурулалашын диги үчүгэй орутук уюни сүрүн сулалаш үтөр болуолотун уураа.

Илья Павлович бойтун юмун эрлукх уонна сабыллык сааһаарынага эбин дьон сыһааньбын. Аһас кэһитин ойун-сааһыт, быһаһтын-майыһтын урдук урдуктор моральнай уонна психологическай урпак эйгэлэрин юмта табынас дуураһаан, онно бойтун мистэтин табылык булар сайыны уустук юмтор Чураһы оройуонун сирэвэлэһэн буолбута уонна иһинэн оттуур оростуубуо дуоно-сэргэтэ, саалтата улууста дьонуннаһаһык уонна убаастабыллаһык сыһааннаһар аһаһтын уурдубут быһаһи биир басыт, уһаһи буукубаһаһаһар юһиһитиннаһаһын. Киллэриһыт учуутаһаһа. Кыра оҕо эрдэһитин иһинит, чутас дьонутар коммандор ойо-саалата, комсомол, партия иһэриһи нуорумнаһа уонна быһаһаһаһаһа киллэһи аһаһи не хосхотунан буолбута, ону хара аһаһи дьонунта сааһаһаһаһа дьон биир сааһаһаһаһа.

Гавриил Иннокентьевич АЛАМОВ.

Кэрэ эйгэтигэр

Бүтүүтэ. Иинин 3-с балаһаҕа көр.

TYPESET BY THE AUTHOR

2002 с. Чурапчы улуусунан “Ууе-урин тылаах дыаа көрсөн” дигэн күрөкстэнигиз Григорьевтар дыаа көргөһүмүн кылтан үлүү мөөсө бусобуттара. 2003 с. П.А.Ойуунускай ИИ саанын көрсө Чурапчыга тойук күрөсэр 3-с степеннэк дипломат; Амма улуусунан Эмиэ төбөлүктөр олоңдохтот Т.В.Захаров Чобий 135 саанылар аналлаах олоңдохтоттар өрөспүүбүлүктөрдө күрөкстенистеригар “Саха куорогийо Екатерина Захарова” алыштан анал биринчи убашыны биериптер, кыйыны өрөгойун билэн, үрүү-котуу үктүлүмүн, олоңдохту ытылаах-туойуох бааһа кууһурун, олобор биир умуллубат түгүнн бэйиттир балкыган кесибэ. Амма Эминитэр улүүс ыһаагар “Өрөгой таван үрдүтүн, сарты-дыаһы салалыһылат” тойугуһан кылтан Махтал суругу ыбыта. 2006 с. Дириниэ Саха сириг норуоттарына спартакиадатын чорчоттон Ийи элэр улустарга ытыгылыбыг көрүүтэ “Сыл сана тойуксута” анал аяг хаһаанына бусобута. 2008 с. Тааттада ытыгылыбыг Өрөспүүбүлүктөрдүн Олоңхо ыһаагар Чыкылар К.Никофоров “Аза Буурай аттаах Мехсендиной Бостур” олонотун оонньосон көрдөрбүттөрө. 2009 с. Ууе-Алданга Олоңхо Ыһаагар республиканский күрөксө соботодун олоңдохсон кылтан сертификат ыбыта. 2010 с. Татарстанга, Набережные Челны куоракка “Радуга Сабалуга” дигэн норуоттар ивон ардыларынаады фестивалга сыддьылан, “Элэр йичег сайдыытыгар комонг ийи” дигэн Махтал суруктаах кесибэ. 2011 с. Мирейиэ Олоңхо ыһаагар 3-с степеннэк дипломат бусобута. 2012 с. Ньурба куоратыгар Олоңхо Ыһаагар М.Н.Петрова – Тойуктаах Мирыйна алыгар “Токтор тойук туонага” дигэн тойук уолана

туойсуу орос үбүлүмүгүзү күрөхсө “Дон кутун туттут тойуксуу” ашп аагы ыбыыа. 2012 с. Чыырга Үүтөр Келүтө театрн режиссера Валентина Яковец Эрликк Эрстиин “Буура Дөхсүн” оюнхотун Эрликк Эрстиин үбүлүтүтөр аанмыт улуустаагы ыһахха турдорн сонһообуттара. Манна Николлай Никитин Григорьев Оюнхотун орусун тюрбута.

2014 с. Чакыр кулгуйруулын дундга Роман Афанасьевич Филиппов аштын Фольклор дундгунгэр дуарьтшылбыга. Дирикторинг Ульяна Васильевна Адамова ананан улэтинг сьлдшара. 2011 сылтан чакырлар дэгэрэнг ырга куронг ытшынга саглалыглар. 2012 сылтан өрөспүүбүлүтүгэри Христофор Максимов аштын дэгэрэнг ырга фондатын кытта биригэ улэтинг буолбуттара. Ошон сылын айы дэгэрэнг ырга куронг ыттан кэллелер. 2015 с. дэгэрэнг ырга курэсэр Николай Никитич кытаан бирингс халайына буолбута. Чакырга "Кылынах" фольклорнай ансамбль кылынахтар ырга сайдарлар тоһу куус буолбута. Ити курдук тоһук, олонхо айгыгунгэр умсулгаланнахтык дуарьктанан, Олонхо ыһахтарын күөн курэстэригэр сылтаа көтүлүккө кытаан, быйыл Мнэ-Ханалас Томпругар олонхоһуг Бурнашев Иннокентий Иванович – Тоһ Сүрүн 150 сылыгар ытшылбыг Олонхо ыһагар бастаан Николай Никитич убаһа биринин, дэгэрэнг ырыга эмгэ анал бирингс ыган сүргүгэ көтөбулгөн кэлбитэ. Алдан куоракка ытшылбыг Олонхо ыһагар уһун сылтаах дуаныардаах дуарьтын, үлэтин түмүгэ Гран-при халайына буолан "Лэдэ" массьына сертификаттын тутан уорүү өрөгөйүн билгэ. Маһы сөргэ "Дэгэрэнг ырыга" курэсэр эмгэ Кылаан биринин ыган 20.000 солк сертификаты тутта. Олонхо

айлмнылзых үлэтин иһин Олонхо 10
сылын тэрийбн ылар СӨ
Национальнай комитеттин
Боросодотал, СӨ “Ил Түмэл”
Государственный Муниадын
Боросодотал А.Н.Жирков кыһыл
көмүс хары чаһытынан
наҕараадалатта.

Албанга ыгытылыбыг Олонхо Ыһыагар кытыбыттары улуус баһылыга А.Т.Ноговицын улуустаагы кутуура управлениетын салалтга ытыраһаннар алаан-мөһөн Олонхо ыһыагын комплексыгар Маэдайы алааһыгар чиретһини отордулар. Олонхоҕо Кылаан бирикэс хаһайлыктар Николэй Никитич Григорьевка баһылык Андрей Тимох Ноговицын “Улуу сайдылыктар үйө инин” бэлэ 3-с степенит тутарда.

Олонсалгышын тэгийг 10 күнээр Чакыр төрийн орон дунд халлага урши Р.А.Филиппов ашиглан Фольклор дүгнэгт ашиг дээр кино тэрийн Николай Никитич Григорьевка "Төрийн бичиг бичиглэх олохгоо" ашиг нэвдэлэр. Чакырлар Олонхо ынхаар Алдига кытгыт талба талвагнгах олохон 5-с кытгыт бүтэрбит, олонхон у толорууга 15.000 саяк сертификаты ылбит, Москвада, Санкт-Петербургта барал путевканын нагарагдаламыт Аля Макароваты, Олонхо ынхаар чакырхаса бастаат, 15.000 саяк сертификаты, олонхон у толорууга нээж булган 10.000 саяк сертификаты ылбит Сайаха Попованы тэнгэ тутан чакырхонилэр. Бичигтар ортолорулар олонхон у толорууга бастагы миссезин ылбит Настя Алексеевалара Монголиада талвагннарга сүүмрөлгөн барбит юмэ булган бирид. Ололор бары Нгуудайы кытга кэлбит дунто дусууга саяагалоол.

Николэй Николтин доторх ырыашарын ислиһингиз сүргүгүз колгозулук турар ылаһаат, тубай, сөөгүхөнү, фольклору оро туһунан Чакыр төһүлүгүз республикага сөөгүхөнү колорууга Чыгыш кыргызия ситүстег бир дойдулаастарын ырыашарын-тойуларын дүхүйдэ исли, сүргүгүз колгозулук турар сүткөнүтүк үчүгэй быраһыһыһыһы тэриһиһэр

Орло йолду оювор оруу үзө-кото оювор, дөңсү-сүзгөн убаспылар, үзгөн эро-ро тутпуг кона сүрүнгөз дөңсүзгөн-гөннөк чабылхай ташыннннн, колору дөңсүзгөн ыччактар торүүзүлөр-уулуулар, бойлорун омулктарын аягылулар. Ол чабылхай тушуга бу Мария Михайловна Григорьева өзөлөрүп, сөңгөрүн оюлоругар костор дөңсүзгөн санынн санын-ран сүрүлүм.

РСФСР культуурын
үзүмдөх үлөһүгэ, ССРС
культуурын туйууна, РФ
Сурууһааныстрын союһун чилиһо
М. ПЕРАСИМОВА-СЭНЭОРЭ.

Бишгэхэ суруйаллар

ЫҢЫАХ КЭННИТТЭН САНААЛАР

Одгуулуунарга саналга үзлэгнэр сонун төрөлхнөгэр баалар. Күөх толон — тас кулэригэн дьон оморор усулсубуйата түпсарылына. Билэрыан тэһилэктэн төрүтлэк 50 сыл биригэ оморбут 30 ыал туһууан «Уһун олох үйэлэх тагтай көрөһитэр» дьон олус үчүгэй ханькыбынаах альбом таһарбылгара. Билэры, ыччатырыл ытыран презентация оморбутгара. Уһун сыл ыалһыкытынан үзлэбиг, албх биһир-костор үлөһиг 6 олоох ийэ-Покосна Агласияс Петроһа 100 саһа түсүлүтүан оморбут дьонигэр мемориальнай дуоска ыһыаһыла болотоммго.

Билэһиты ыһыахха уруг үлүһүбүт
салайааччылар, үтү бэргээннэрэ
үбүлүөйөөх сыһарлаах: 85, 90, 95, 100,
105, 110 саастарын билиэттэн ыһыах
парааһыгар _____ тороһууттарын
мөтүрүттэрин тутан оҕолоро, сиппэрэ,
хос сиппэрэ кэлэн кытааһарын
тэрийбиттэрэ бэрт оолуһуук көһүтүө.
Олор истэригэр Н.И. Ботучин, Г.Г.
Григорьев, К.Е. Манасов, П.А. Старостин,
М.П. Ефимов, К.П. Далбаев уола,
баалар Мин аҕам К.П. Далбаев Кард
Маркс ааптаны көһүөскэ 6 сыл
бороосуһуттанын үлүһүбүтэ, 44 сыл үтү
ыстаастаах, ол иһигээн салайар үтүэ 41
сыл. Үтүтүн «Тамсыбыт сарылаа» көһүөс
тэрийиһигээн саҕалаан олохун тийэх
күлүгэр Эрилик Эристини оһуһуоска
Кирилин Андрей Тимофеевичтаны
сүһүгэ эбии ыһыах – тиропон
үүнүөрүһүгэр үлүһүбүтэ. Дойдугуар
Хоттоҕо, Мэлвэскигэ 32 сыл
үлүһүбүтэ, Адабын саҕалаан
аастыртарылар иһилик баһылыга
Л.В.Ефремовага тэрийсөччүлүгэ
иститтик мөһүөбүт.

Ог аймгн 4 күүгэр урукунг Мадхаксн нэлхлсгнн ынхыаа буулд. Мадхакснтгнн тэрүггэх элбх кнн, ынхынтар, сгз-уруу муслугг ынхынлн Холбогдонуу кулгуур днтгнн үлхлгтгэр (салхынн КМ. Тарбукина) тгргнн ынхынтар. Мадхакснтгнн үгс бйхлгнн нэлхлсгннн аалтар

талааннаах дьон үүтүн тахсыбыгтара. Худуһунуһукутар П.П. Романов, А.П. Мухомов, Г.Н. Родионов, С.Н. Пестерев, И. Г. Корзинин, балерина К.В. Посельская, кини кыһа Н.С. Посельская, алохторун кылуус, сопуус үлүһүр аһабыт К.Н. Пестерев, А.Н. Пестерева, В.К., В.В. Тарабукиннар, О.П. Посельская уола.

Ыйлах сирэ-туома барьта
тутуһулунна – аһгыс, уот аһатыһта,
кэмыс үрдүн соторуу, сакса таһаһытар,
байаанынан ырыада куонкурустар
ыһыһыһыһыр, мөс тардыһыһта, тустуу,
сүүрүү, сөх сашан ыһыһа бөрү көхтөөхтүк
барһа. Билиниһтөх, таһыһа
ырыаһыттарбыт Аграфена Кузьмина,
Валерий Корякин ыһаһай ырыаһан
эбэрдэстөөлөр. Муһаһаһыһыр шөфөһтө
эбэрдэстөөр Чугаһыһаһыһа мисомһаһар
үһөһиттөрө кэһэн кыһыһыһа ыһыһар.
Эбэрдэ тыһтар, һаһараадалаһыһыһтар
буһуһтар.

Түүхтэйгээр агаарын цахилгаан шаталснээр ас
арсангид агаарын биеийн дэвсгэл бирийн
биер үгүйн ыскаагарлах субурцаа
олорлон босхо агарталар. Машина баар
сүүлэн эмнэ эгз, ышаммыл, үгэлдэх эг,
кымыс, сүтгээ, салаа, саха юппиоског,
баахыла, хворост, пилла, о. д. а.

Малдасуучи сирю ууга, ото маһа үчүгэйи сирин аһа дэгийи, дьон сэрэ олуксуйан олорорутар табыастах. Кэлини маһа ээр баһилар дьыо уог туттан олуксуйан олорон эрэллэр – Эверестогтар, Корьякынар, Палловтар. Малдасуучи сирю илүүкитэ кэлини тох, ууга-сайда түмүкэни.

Ыһыахы ыһаахтарга күн-дүйл үчүгэй буслаң, бары да ыһаахтар үчүгэйтөр. Ыһыах саха кинигитөр суус кэбэнистэк быраһыһынныктыг буслар. Ыһыах үгэһин суолуга омукут ураты бэйэтин талып харыстан хааларарыгар сылар. Кини уратыга дөң, саха омуку кулуурата, үгэһэ кэстөр, сайдар быраһыһынныга буслар. Ыһыах баар буслаң саха омука орук түмөүттэк, биер омонго.

Т.К. ДАЛБАЕВА,
Директор

Сүрүнү сыгыгыны илгэрэ сүрүн отукугу откут ылар. Окуун хаачымманын да сүрүн, сыгыгы илгэрбүтүзүн. Ошон откут бусуу дүйнө саха буоларгын бусулбаккын быһаарар. Адыһах сыгыгыга күнн барыга уһайбатын илгэр үүмүт оту бөйөгө күнн хотуурун өссөн күөһөрө, бүтүгү чөкүлөрө. Биһигин ол да кыайтарбат курдук. Илгэр хотуурун тутар, өлөстөр күнн адыһага. Ол түмүтэр саагар тэлгэһотин оттуур күнн сэрэхсийэр. Биир аһамын быһарыын 20 ыал уһайбатын өссөн кылбыга. Эр дүөһө хотууру сааган тулпан буолан соруйсубуттар.

Байгаль да савнаас элбөх эбит. Илнн хатуур
бархсан хаднымал кытанынан, суол
ыраанынан очуг козоругун тиилнорор
бархсан. Сагхаса оро наад. Түе бойом бис
унаайбаны оттоон ! тоина курдук су
дурбиге ийнгэн чокотум.

ОТЧУТТАРГА

Алалыг олугт Кытай тырахтарын бөлүштүрүлгө табышар. Ол да кыайырбы. Ордук шажумуларын иттигэрин алдаммытын сагаабакка эрейдэнгилер. Ол түмүгү сарсыялар донлоригер иттигэрин собуотташ барат, күлү сулуу умуларбакка, сойуунаа тырахтардын үлгүлүгүлөр. Ол айдын олук кыраадыстаах иттигэр ол тикенинөөр тукканна бугулуй.

От сөхсөр табан үлгүлөтөр киши эмие юмчи. Ол үкүн, күнү быга эрийлөтөрн талыгырага сьедьан буолгын, гайкатын чингеллөтөтөх тасар. Охсор тыага, гайката боско бардагына улаша, уларыга түтөр. Олно бөлүмсөну ууруш ысаабакка чинчийөн корор, чингелтөр наад бузалаа. Суг-эиек мөлпөдө охсор сүөр тийин талгалыган кытта, бынажа ысары сыгышыттан тасар. Ону эмие сүөр тийин көтөрдөр туогу, ыналбааны уган ысаркылаан бары ыга тарыгылар.

Охсор буруулун тордугтар баар түрү бүсатаны чыгаткы коро сылдышлыахнак. Ордук коники сыгар икөө бүсатаны. Бу бүсаталар босхо берүлүлүр да бынабын тордун эгээрэ улаагар. Ол икөө регулировкачый тими-ро хамсабыгыттан тахсар. Оччотугар шатунтун тохуусоохун, эбээр бынаххын тордугтар тохуусоохун сол.

корон оромунигээ сэтгэхээ наана. Оруук сагаанаах оочуу охорун тийн сүрийн коруу, үийтэлэһэн элхээс уоротэр. Тус бэйм кырдаас механизматор Дмирнен Нис Нис «Сипий» трактори охорун корон, үийтэлэһэн элхээс уораммитм. Кийи охорун хаас бийрдин болгатын тайаага кнпратай-каааах, ыткарыйлыбыг-хонсоруудубут бусуун

Кыргыз парламентинин экинчи сессиясындагы иш-та-сире уукусуна сүрөт. Билер элекктриктен оромдун иш-те сыйган тайынчаммака, элекктробоорудон иш-те логичтаны ойдуохко наада. Ошшо порусотунан учуушан Алексеев курдук, провал устуу уу сүзүтүрө устарын курдук толкундунча, харьтинин дубинтук буланын. Харьтинин буларга боростуой иди-катор, 12 В магнетионун кыра лавиниянын кини оностор буланын. Лавиния батыр ани-иштан кийрер батырдуулар, икки

ТАРГА

провоцпартан бирийн 10 см уруунаас алсмынсай боруулусханын салбуузын. Ойгон биір провоцын 80 см ухатан маассада холбуур гына ойгогонул. Маассада холбоон баран, уогуу ханыа илсн туурыл, тхсцообуул даамгалаах аллмннсай индикаторланын аныан билснн. Даамла умайбаг буслаа дх харгынын оюю биар. Электророн устар схематын элскриктн ойдоон-дүүдлнн ийнгалаан билснхх наца. Генераторл садуулан баран прелсхрннгилснрл кэлр олгон гүорт агы арахсар, кулүүскэ килн, фареларга барна, поворотгаларга барна. Аасуулгортон инглрлрл кулүүскэ килн уон харгыстамаава тийр бусууохлсх. Оруу инглрл дхон тлрл саллмасаахыар.

Отуг олгон манган харьцангуй олонхоор илүү дутуу хүн аайы барьж илээхгээх. Погода кууаган юмнор тухайнхонд юрүгээ, тух эр билиш булалтуу куурлары, сингээх оу хайдах юмнор, ролоннууру билиээхгээх. Оруу сингээх оу ролоннууру эрлээхгээх. Оу да токуулаахаа тобуулахаа сол. Ролоннууру (пресинг) суууа тух тухлахаа тухлары ролоннууру билир. Очуугулар ролон сыймай умайаа сууа. Боробалда, билиннхонд тоулаа.

Ф. ХАРИТОНОВ

Выборы - 2018

Муниципальное образование «Чурапчинский улус (район)»
Республики Саха (Якутия)

ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 222

с. Чурапча

от 22 июля 2018 г.

Об образовании избирательных участков, участков референдума, единых для всех выборов, проводимых на территории муниципального образования «Чурапчинский улус (район)»

В соответствии с пунктом 2 Федерального закона Российской Федерации № 157 от 02 октября 2012 г. о внесении изменений в Федеральный закон «О политических партиях» и Федерального закона «Об основных гарантиях избирательных прав и права на участие в референдуме граждан Российской Федерации», постановляю:

1. Утвердить список избирательных участков с указанием их номеров, мест нахождения участковых избирательных комиссий, помещений для голосования и номеров телефонов участковых избирательных комиссий согласно приложению №1 настоящего постановления;

2. Отделу делопроизводства, контроля исполнения и кадров (Макарова Л.А.) опубликовать настоящее постановление в официальном сайте администрации МО «Чурапчинский улус (район)» и в местной газете «Сага олох»;

3. Настоящее постановление вступает в силу со дня официального опубликования на официальном информационном сайте администрации МО «Чурапчинский улус (район)»;

4. Контроль исполнения настоящего постановления возложить на Заместителя главы МО «Чурапчинский улус (район)» по социальной внутренней политике Н.И. Аммосова.

Глава МО А.Т. НОГОВИЦЫН.

ОБ ОБЪЯВЛЕНИИ ПРИЕМА ПРЕДЛОЖЕНИЙ ПО КАНДИДАТУРАМ ДЛЯ ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО ЗАЧИСЛЕНИЯ В РЕЗЕРВ СОСТАВОВ УЧАСТКОВЫХ КОМИССИЙ РЕСПУБЛИКИ САХА (ЯКУТИЯ)

Руководствуясь пунктом 5 статьи 27 Федерального закона «Об основных гарантиях избирательных прав и права на участие в референдуме граждан Российской Федерации», пунктом 12 Порядка формирования резерва составов участковых комиссий, утвержденного постановлением Центральной избирательной комиссии Российской Федерации № 152/1137-6 от 05.12.2012 года, Центральная избирательная комиссия Республики Саха (Якутия) объявляет прием предложений для дополнительного зачисления в резервы составов участковых избирательных комиссий Республики Саха (Якутия).

Прием документов осуществляется от субъектов выдвижения (политических партий, иных общественных объединений, их региональных и иных структурных подразделений, собраний избирателей по месту жительства, работы, службы, учебы, представительных органов муниципальных образований) в период с:

20 июля по 09 августа 2018 г. с 14 до 18 часов по адресу:
678670, с. Чурапча, ул. Ленина, дом 41, каб. 102, конт. Тел. 41-533.

О перечне документов, необходимых при внесении предложений по кандидатурам в резерв составов участковых комиссий, узнавать в Чурапчинской территориальной избирательной комиссии.

УВАЖАЕМЫЕ ИЗБИРАТЕЛИ!

09 сентября 2018 года выборы Главы Республики Саха (Якутия) и депутатов Ил Түмэн шестого созыва.

В связи с этим доводим до Вашего сведения о избирателях, которые будут находиться в день голосования в местах временного пребывания, имеют право подать заявление о включении в список избирателей по месту нахождения на выборах Главы Республики Саха (Якутия) и депутатов Ил Түмэн шестого созыва в пункты приема заявлений.

В территориальную избирательную комиссию с **25 июля по 05 сентября 2018 года в рабочие дни—15.00 до 19.00 часов, в выходные и праздничные дни—с 10.00 до 14.00 часов** по адресу с. Чурапча, ул. Ленина 41, кабинет 102 (здание администрации улуса).

В любую участковую избирательную комиссию по месту нахождения избирателя с **29 августа по 05 сентября 2018 года в рабочие дни—с 15.00 до 19.00 часов, в выходные и праздничные дни—с 10.00 до 14 часов.**

Специальное заявление в УИК за 3 дня с **06 сентября до 14 с.—08 сентября 2018 года.**

А также избиратель может подать заявление через многофункциональный центр (МФЦ) или в электронном виде через федеральную государственную информационную систему «Единый портал» государственных муниципальных услуг с **25 июля по 05 сентября 2018 года.**

ТИК Чурапчинского улуса (района).

Приложение № 1
к постановлению Главы МО «Чурапчинский улус (район)»
от 22 июля 2018 г. № 222

Избирательные участки, участки референдума, единых для всех выборов, проводимых на территории муниципального образования «Чурапчинский улус (район)»

№ п/п	№ УИК	Наименование УИК	Адрес местонахождения УИК	Адрес расположения помещения для голосования
1.	657	Алагарская	с. Чепара, ул. Протодияконова, 29 28-286	с. Чепара, ул. Протодияконова, 29 28-286 Здание Алагарской СОШ
2.	658	Арылахская	с. Арылах ул. Комсомольская, 17 23-329	с. Арылах ул. Комсомольская, 17 23-329 Здание Центра Досуга
3.	659	Бахсытская	с. Толон, ул. Т.Н. Егорова, 5 28-571	с. Толон, ул. Новая, 3, 28-596 Здание Бахсытской СОШ
4.	660	Болтогинская	с. Харбала-2, ул. Центральная, 2 25-529	с. Харбала-2, ул. Ноагородова, 14 25-551 Здание Болтогинской СОШ
5.	661	Кындапская	Уч. Кындап, ул. Центральная, 1	Уч. Кындап, ул. Центральная, 1 здание школы-сада
6.	662	Мындагайская	с. Мындагай, ул. Ленина, 10/2 29-341	с. Мындагай, ул. Ленина, 11 29-233 Здание Амгинской СОШ
7.	663	Кытанахская	с. Килэнки, ул. Октябрьская, 9, 23-669	с. Килэнки, ул. Березовая, 8, 23-611 Здание Кытанахской СОШ
8.	664	Мугудайская	с. Маралай, ул. Октябрьская, 83, 27-612	с. Маралай, ул. Октябрьская, 79 27-689 Здание Мугудайской СОШ
9.	665	Ожулунская	с. Дябыла, ул. Карла Маркса, 21 24-549	с. Дябыла, ул. Карла Маркса, 25 24-390 Здание Аграрного техникума
10.	666	Юрях-Кюеринская	уч. Юрях-Кюерз, ул. Юрях-Кюеринская, 27 24-355	уч. Юрях-Кюерз, ул. Юрях-Кюеринская, 27 24-355 Здание школы-сада
11.	667	Соловьевская	с. Мырыла, ул. Амгинская, 57 29-422	с. Мырыла, ул. Амгинская, 55 23-155
12.	668	Хахыйахская	уч. Хахыйах, ул. Хомподоева, 10	уч. Хахыйах, ул. Хомподоева, 10 здание школы-сада
13.	669	Усун-Кюельская	с. Усун-Кюель, ул. Дьячковского, 76 23-384	с. Усун-Кюель, ул. Макарова, 5 23-333 Здание Сыланской СОШ
14.	670	Улахан-Кюельская	уч. Улахан-Кюель, ул. Мельницкая, 14 23-317	уч. Улахан-Кюель, ул. Мельницкая, 14 23-317 Здание школы
15.	671	Теинская	уч. Тея, ул. Монастырева, 13	уч. Тея, ул. Монастырева, 13 здание школы-сада
16.	672	Бэринская	уч. Бэрэ, ул. Сивцева, 14	уч. Бэрэ, ул. Сивцева, 14 здание школы-сада
17.	673	Телейская	с. Телей, ул. Телейская, 41 27-339	с. Телей, ул. Улуу-Сыыы, 3 27-318 Здание Телейской СОШ
18.	674	Хатылынская	с. Харбала-1, ул. Партизанская, 13 25-304	с. Харбала-1, ул. Партизанская, 16 25-230 Здание Хатылынской СОШ
19.	675	Юрюнг-Кюельская	с. Юрюнг-Кюель, ул. Сергеева, 28 26-566	с. Юрюнг-Кюель, ул. Сергеева, 33 26-582, 26-543 Здание Хадарской СОШ
20.	676	Оргинская	уч. Орга, ул. Оргинская, 21	уч. Орга, ул. Оргинская, 21 здание школы-сада
21.	677	Хаяхсытская	с. Туора-Кюель, ул. Лесная, 2 26-924	с. Туора-Кюель, ул. Комсомольская, 18 26-643 Здание Хаяхсытской СОШ
22.	678	Холтогинская	с. Диринг, ул. Марыкчанская, 10 26-343	с. Диринг, ул. Марыкчанская, 10 26-343 Здание Диринской СОШ
23.	679	Мельджехсинская	с. Улахан Эбэ, ул. Тарабукина, 1	с. Улахан Эбэ, ул. Тарабукина, 1 здание Дома культуры
24.	680	Чакырская	с. Чакыр, ул. Филиппова, 11 26-724	с. Чакыр, ул. Эрилик-Эристана, 1 26-743 Здание Чакырской СОШ
25.	681	Центральная	с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 25 41-482	с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 25 41-482 КЦ «Айыллаан»
26.	682	Когалинская	с. Чурапча, ул. Петровского, 29 41-547	с. Чурапча, ул. Петровского, 29 41-547 Здание гимназии
27.	683	Марыкчанское	с. Чурапча, ул. Октябрьская, 32 41-228	с. Чурапча, ул. Октябрьская, 32 41-228 Здание ЧСШ им. С.А. Новгородова
28.	684	Чаранская	с. Чурапча, ул. Ленина, 24 41-547	с. Чурапча, ул. Ленина, 24 41-547 Здание ДЭЦ «Олонхо»
29.	685	Новгородовская	с. Чурапча, ул. Спортивная, 2 42-515	с. Чурапча, ул. Спортивная, 2 42-515 Здание ЧГИФКиС

